

13 SEPTEMBRIE

*Prof. Mandache Constantin, muzeograf
Muzeul Național al Pompierilor*

Va rămâne pentru totdeauna înscrisă la loc de aleasă cinstire lupta eroică purtată în Dealul Spirii de Compania de Pompieri din București, sub comanda căpitanului Pavel Zăgănescu, contribuția pompierilor la succesul operațiunilor militare în timpul războiului din 1877-1878 pentru câștigarea independenței României și eroismul lor în îndeplinirea misiunilor de apărare a vieții omenești și a bunurilor împotriva incendiilor, în perioada de desfășurare a celor două războaie mondiale.

Cinstirea eroilor pompieri îmbracă o mulțime de manifestări. Între ele, scoaterea la iveală (din arhive, presa vremii etc.) informații noi, oricât de modeste ca întindere, se înscrie în eforturile pe care suntem datori să le facem cotidian și mai ales la ceasuri aniversare.

Ne vom referi mai jos la două dintre ele, una iconografică și alta scrisă, amândouă legate în același eveniment: dezvelirea **Monumentului Eroilor Pompieri**, în ziua de 16 Septembrie 1901.

Prima este reprezentată de o fotografie de epocă, în care apar veteranii luptei de la 13 Septembrie 1848, document păstrat la Muzeul Național al Pompierilor, depozitar al unui

patrimoniu cultural valoros. Fotografia a fost realizată de I. Niculescu „fotograf, fost oficiant, diriginte de telegraf,” proprietar în București, Șoseaua Jianu, nr. 14 – așa cum se prezenta el însuși.

I. Niculescu a fost unul dintre fotografiile veacului al XIX-lea. Preocupările sale într-ale fotografiei, inițial o pasiune, au devenit meserie, acesta deschizându-și atelier fotografic în zona străzii Domnița Anastasia, în spatele Poliției Capitalei (vezi și Panțuru I., *Pasiunea unui fotograf*, în „Pompierii Români”, an LXIV/1992/, nr. 9, p. 4). Portretele „clienților” poliției erau însoțite de numele și faptele acestora. Fiind numit fotograf oficial al Poliției Capitalei, a participat în această calitate la solemnitatea dezvelirii monumentului (spre aducere aminte: Monumentul Eroilor Pompieri a fost realizat de sculptorul Vladimir Hegel, între anii 1899-1901). Lucrarea a fost plătită prin subscripție deschisă, gestionată de o comisie, al cărei președinte a fost Eugeniu Carada.

Monumentul a rămas pe locul amplasării, din 1901 până în 1984 când a fost dezafectat, fiind redezvelit pe alt amplasament, respectiv în fața Hotelului Marriot, în data 13 Septembrie 1990. Fotografia alb-negru are dimensiunile de 27,5x38 mm. Este cașerată pe un carton cu dimensiunile de 66x48 cm. Pe acest carton, este înscris, în partea superioară titlul fotografiei: „Veteranii pompieri care s-au bătut cu turcii în Dealul Spirii, la 13 Septembrie 1848. Ridicarea monumentului pompierilor din Dealul Spirii și inaugurarea lui din anul 1901”.

La partea inferioară sunt tipărite numele celor 17 veterani: Gheorghe Diaconu, Ioan Ciurileanu, Stan Dobre, Gheorghe Niculae, Niculae Gabriileanu, Ilie Ioan Trăsnea, Grigore Ignat, Tudor Severeanu, Ioan Ilie Urâtu, Nicolae Dobre Purcel, Șerban Deleanu, căpitan Dinu Șerbănescu, căpitan Grigore C. Petrescu, Dumitru Stoenescu, Constantin sânu Gheorghe Bunea, Stan Petre, sergentul major Stancu Badea.

(Dintre aceștia, Tudor Severeanu a fost fratele străbunicului profesorului dr. George Severeanu, medic, mare colecționar, bun cunoscător în domeniul numismaticii, fost director al Muzeului Municipiului București. Prof. dr. George Severeanu este autorul studiului „Bucureștii sub focul cel mare din 1847”, reprodus și în *Istoricul pompierilor militari, 1835-1935*, Atelierele „Cartea Românească”, București 1935, p. 90-105).

În stânga și în dreapta imaginii este tipărit un text al cărui autor este fotografatul. Textul este inspirat în cea mai mare parte după scrisoarea trimisă presei de Pavel Zăgănescu, în 1895, și publicată de unele cotidiene. Textul continuă cu o înșiruire a obiectivelor Revoluției de la 1848, fragmentar prezentate.

Autorul își încheie prezentarea notând: „așadar, ridicarea Monumentului din Dealu Spirii la 13 Septembrie 1901 (n.a. de fapt la 16 septembrie) în memoria Pompierilor Români are cea mai mare însemnătate pentru istoria țării noastre, și deci săvârșirea acestei opere mari naționale, la care au luat parte după 53 ani și veteranii luptători aflați în viață neapărat documentată prin fotografierea ca să treacă urmașilor noștri ca fapt real, ca patrimoniu educativ.”

Și câtă dreptate a avut!

Cea de-a doua referire la dezvelirea monumentului este relatarea din ziarul „Adevărul”, (anul XIV /1901), nr. 4361) din 17 septembrie: „Eri s-a făcut cu o deosebită pompă, dezvelirea statuii pompierilor din fața Arsenalului Armatei și acest lucru a făcut ca un număr imens de public să umple, încă de la ora 9⁰⁰, străzile care duceau la statuie. Tramvaiele circulau pe această linie în număr foarte mare și aduceau cât mai mult public. Strada Mihai Vodă, Calea 13 Septembrie și în fața Arsenalului erau pavoazate cu steaguri tricolore, dând aspect de sărbătoare. Sergenții și jandarmii opriră la un monument

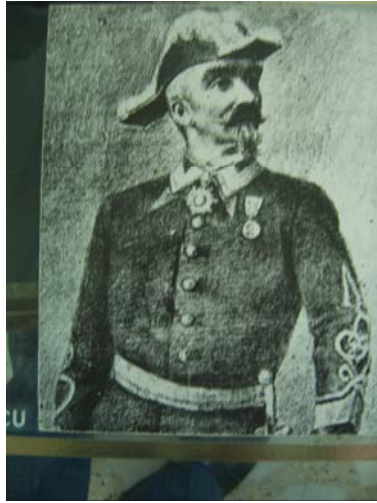
dat intrarea la locul serbării. Dorința cetățenilor de a intra era completată și de un soare cald și plăcut. În fața arsenalului, vizavi de statuie s-a ridicat o lojă unde au luat loc oficialitățile. De o parte și de alta a statuii au fost două piramide de săbii și arme, iar alături au stat cei 17 eroi care se mai aflau în viață.

Toți purtau o eșarfă tricoloră”. (n.a. – pe piept purtau medalia „*Pro Virtute Militari*”, prima medalie militară românească. Aceasta a fost instituită de către domnitorul Al. I. Cuza, la 24 mai 1860, pentru recompensarea luptătorilor de la 13 Septembrie 1848. Medalia a fost acordată la 23 aprilie 1866; pe ea era scris: „Eroii Zilei de 13 Septembrie 1848”, urma numele persoanei și localitatea unde trăia).

Statuia și scena erau înconjurată de flori. Serbarea începe cu serviciul religios, după care vâlul care înfășura statuia cade și maiestuoasa statuie de bronz, care înfățișează o tânără fecioară ținând sub brațul drept un vânător care-și dă suflul, se arată în toată splendoarea. Muzica Regimentului 21 Infanterie intonează un imn ocazional iar soldații descoperiți cântă din trâmbițe. E un moment care îți inspiră cel mai ideal patriotism. Publicul se descoperă, cei 17 veterani, eroi ai zilei, se descoperă și ei, făcându-și semnul crucii. Toate privirile se îndreaptă numai spre dâșii. Un fotograf (n.a. – I. Niculescu, amintit mai sus), ia mai multe poze, între care aceea a veteranilor așezați în umbra statuii.

Discursurile au fost ținute de C.F. Robescu, D. Bibicescu, primar ad-interim și Dimitrie Sturdza, acesta din urmă spunând: „Ce este 1848? Ce sunt pompierii din Dealul Spirei? Reprezintă epoca de redeșteptare a poporului român... Fapta vitejilor pompieri din 13 Septembrie 1848 a fost una din acele fapte cu care azi ne mândrim”.

Solemnitatea dezvelirii s-a încheiat cu defilarea care „a umplut ochii multora de lacrimi și piepturile de urale”.

Căpitanul Pavel Zăgănescu, comandant al pompierilor în lupta cu oastea otomană de la 13 Septembrie 1848

Scenă din Lupta din Dealul Spirii (Dimitrie Papazoglu)

Veteranii pompieri la dezvelirea Monumentului Eroilor Pompieri

Redezvelirea Monumentului, la 13 septembrie 1990

Compania de Pompieri București la 13 septembrie 1902, încadrând Monumentul Pompierilor din Dealul Spirii. Monumentul a fost realizat prin subscripția publică a locuitorilor Capitalei, în cinstea eroilor pompieri de la 13 septembrie 1848. A fost dezvelit pe 16 septembrie 1901, pe locul desfășurării dramaticei bătălii. Monumentul a fost lucrat în bronz de către sculptorul Vladimir Hegel.